

Somkutas Róbert*

A Magyar Királyi Honvédség páncélozott eszközökkel felszerelt felderítő csapatai a Barbarossa hadművelet során I. rész

A gyorshadtest alkalmazása a Kárpát-csoport alárendeltségében (1941. június 30.–július 9.)

A gyorshadtest és felderítőcsapatai a délvideki műveletek befejezése után számos tapasztalatra tettek szert. Nyilvánvalóvá vált, hogy egyetlen korszerű egység sem nélkülözheti a gépesítést, a gyalogdandár lovasszázada pedig már nem képes feladatának ellátására. Ezért a gyűjtött tapasztalatokra hivatkozva – amelyek szerint a korszerű felderítőalakulatok hiánya végig megmutatkozott az egész hadművelet alatt – javasolták a dandárok gépesített felderítőszázaddal való kiegészítését, amelyben motorkerékpáros, páncélgépkocsi- és kerékpáros szakaszokat célszerű rendszeresíteni.¹ A felvetés jogos volt, de sajnos a későbbiek során sem valósult meg.

A felderítő-zászlóaljknál a mozgósítási terveknek megfelelően végrehajtották a feliasztást, azonban az egész országra kiterjedő kiegészítési területek nagy távolsága miatt a rendelkezésre álló kettő nap alatt csak komoly nehézségek árán lehetett a bevonuló állománnyal elérni a menetkészültséget.² Esetenként egyes alosztályok kiegészítését csak a megindulási körletekben tudták teljesen befejezni.

Az 1. felderítő-zászlóalj a békehelyőrségbe való visszaérkezés után megkezdte a sérült technika kijavítását, illetve ipari kijavíttatását a gyártó üzemeknél. A zászlóalj állománya felkészült a békekiképzés folytatására, majd a zászlóalj alosztályai hamarosan kitelepültek Párkányánára táborbába, ahol megkezdtek az első éves 1940. december 2-án bevonult honvédek kiképzését. A rendelkezésre álló technikai eszközeikkel ott hajtották végre a motorkerékpár, személy- és tehergépkocsi, valamint a páncélgépkocsi vezetési gyakorlatokat, amelyeket vizsgáztatás is követett. A június 29-én megindított mozgósítás és átcsoportosítás miatt azonban, az elsőéves vezetők már csak a hadszíntéren – a Szovjetunióban – kapták meg a jogositványukat³.

A felderítő-pótzászlóalj parancsnokság (a zászlóaljparancsnok-helyettes vezetésével) Budapesten, a XIII. kerületi Aréna út 51. szám alatt lévő Vonat laktanyában maradt. Ez a szervezet biztosította a táborban lévő alosztályparancsnokok igényeinek megfelelő tartalékos állomány behívását, felszerelését és a szakképzettségüknek megfelelő kiképzésre való kiküldését. Ennek koordinálása és később – a háború során – a szükséges, szakképzettségnek megfelelő útba indítások végrehajtása is a pótzászlóaljparancsnok feladata volt.⁴

SZERVEZETI VÁLTOZÁSOK

A Magyar Királyi Honvédség szervezeti fejlesztésének végrehajtását a folyó hadműveletek gyakran kereszteztek. Így történt ez az 1940., illetve az 1941. évi szervezési intézkedés esetében is.

Az 1940. június 24-én kiadott 40.000/el. 1/a. számú rendelet⁵ feladatait az erdélyi bevonulás miatt végül hatályon kívül helyezték és egy új, október 10-én kiadott módosított szervezési rendeletet léptettek helyette életbe. A kiadományozó Honvédelmi Miniszter tisztában volt azzal, hogy súlyos feladatokat rótt a csapatokra – mivel az erdélyi IX. hadtest és alakulataik felállítása mellett kellett végrehajtani a gyorscsapatok átszervezését is –, de a feladatok végrehajtása már nem volt elodázható. Ekkor megváltozott a gyorshadtest-parancsnokság állomáshelye, amelyet december 1-től Szolnokról Budapestre helyeztek át.⁶

A tervzet szerint egy külön szervezési intézkedés határozta meg a felderítő-zászlóaljok változásait. Az év elején a kerékpáros és páncélosalakulatok átállítására vonatkozó javaslatokat terjesztettek fel a vezérkar főnökéhez. A bead-

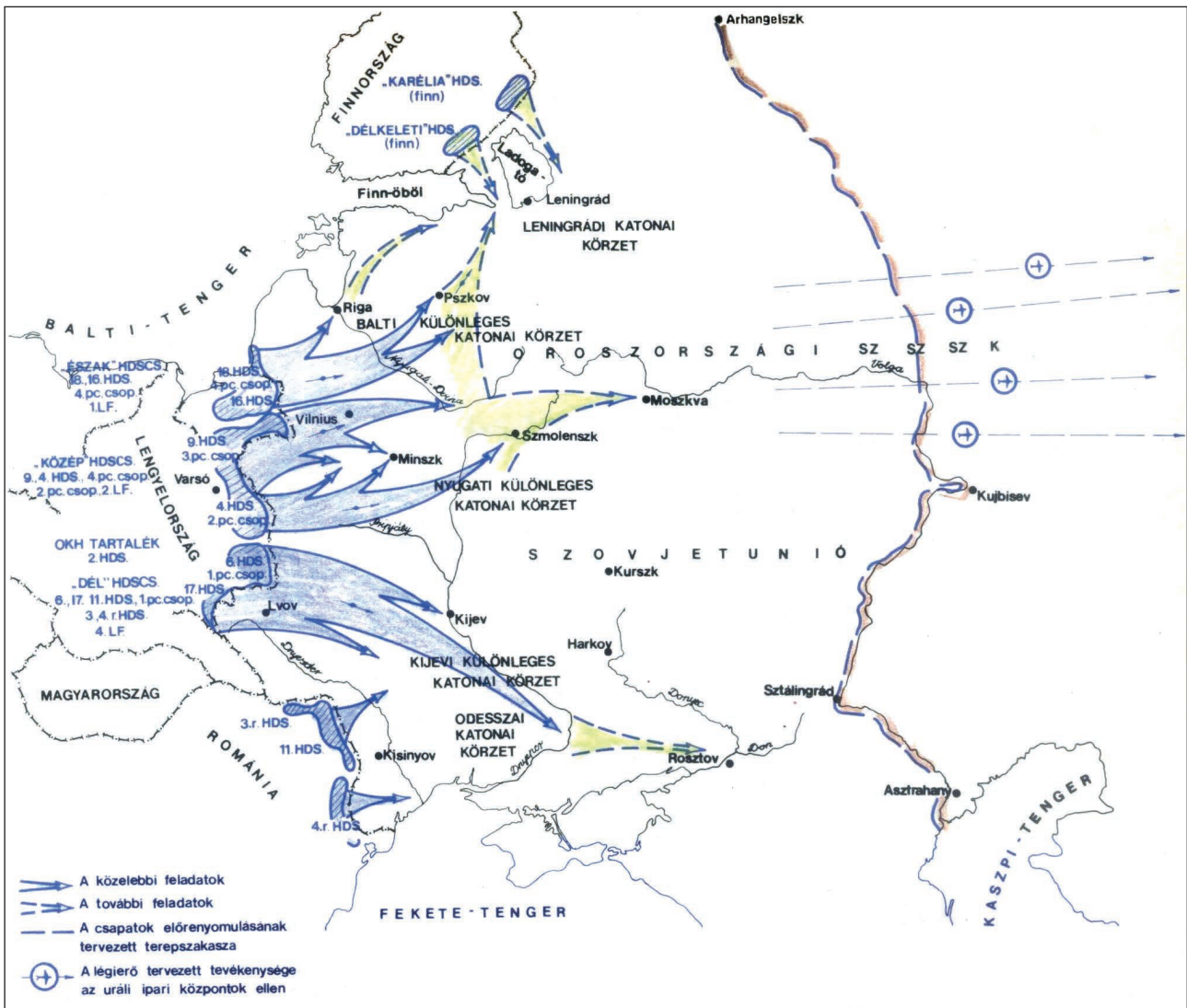
ÖSSZEFOGLALÁS: A Magyar Királyi Honvédség 1941. évi Szovjetunió elleni hadművelete a német Barbarossa hadművelet részét képezte. Az itt harcba vetett gyorshadtest szervezetében két (páncélozott) felderítő-zászlóalj tevékenykedett. A csapatok tevékenységét az üldözés, illetve több száz kilométeres dinamikus kelet felé nyomulás jellemezte.

KULCSSZAVAK: Magyar Királyi Honvédség, Barbarossa hadművelet, Kárpát-csoport, gyorshadtest, (páncélozott) felderítő-zászlóalj

ABSTRACT: The operation of the Royal Hungarian Army against the Soviet Union in 1941 formed part of the German Operation Barbarossa. There were two (armoured) reconnaissance battalions in the organization of the Rapid Corps. The activities of the troops were characterized by tracking mission and by dynamic push eastwards over many hundreds of kilometres.

KEY WORDS: Royal Hungarian Army, Operation Barbarossa, Carpathian Group, Rapid Corps, (armoured) reconnaissance battalion

* Nyá. alezredes, ORCID 0000-0002-3746-9588

1. ábra. A németek „Fall Barbarossa” terve. Jól megfigyelhető a 17. német hadsereg és a 3. román hadsereg közötti „hézag” ami a németeket aggasztotta⁷

vány nyomán a Vkf. 1. osztály 1941. február 18-án intézkedett, amelyben elrendelte a 9. és a 11. kerékpáros zászlóalj harcokoszászlóaljává való átszervezését, az átállás időpontjának pedig 1941. május 1-ét határozta meg. Közben a gyorsadtest létszámát is emelték.⁸

A kiadott szervezési intézkedés komoly változásokat írt elő a felderítő-zászlóalj számára, amit a felderítőknak a dandárok kerékpáros zászlóaljaival közösen kellett megoldaniuk. A rendelet szerint a felderítő-zászlóalj meglévő páncélgépkocsi-századai bővültek, a páncélgépkocsi száma 10-ről a 16-ra nőtt, és ennek megfelelően gyarapodott az állomány létszáma is. Az 1. és 2. gépkocsizó dandárok 9/3-as és 11/3-as kerékpáros századait a felderítő-zászlóaljhoz sorolták, átszervezve azokat motorkerékpáros századokká.

A zászlóalj kisharcocsi (Ansaldo) századait a tervezet szerint 1940. december 1-től az 1. és a 2. lovasdandárok páncélos zászlóaljai kötelékébe léptették át. A felderítő-zászlóalj könnyű harcocsi (Toldi) századait a 11. és a 9. kerékpáros/harcocsi zászlóalj kötelékébe léptették át. Ekkor adták át a 9. és a 11. kerékpáros/harcocsi zászlóalj páncéltörő ágyús szakaszait a felderítő-zászlóalj állományába.⁹

A felderítő-zászlóaljaknak kellett felállítani a saját gépkocsizó puskás századaikat is.

Ezek végrehajtásába szült bele az 1941 áprilisában végrehajtott délvidéki hadművelet ezért a hadműveletet még a régi szervezettel hajtották végre (így voltak harcocsik még a felderítő-zászlóalj állományában).

2. ábra. Lovak szemlére való felvezetése (Fotó: Fortepan 389719)

3. ábra. A magyar csapatok helyzete a műveletek megkezdése előtt, 1941. június 26-án. (Részlet egy német helyzetterképből)

A gyorscsapatok zöme május elején tért vissza béke helyőrségeikbe.

A felderítő-zászlóaljak a visszaérkezésük után hajtották végre a harckocsizó technika és a személyzet átadását az újonnan kialakuló páncélos szervezeteknek. Felállították az új felderítő-zászlóaljak szervezetét és az új szervezeti elemeket (gépkocsizó puskás század, motorkerékpáros század, páncéltörő szakasz). Tábori körülmények között megkezdtek a decemberben bevonult első éves állomány és az új szervezeti elemek állományának kiképzését. Külön figyelmet fordítottak a (páncélgépkocsi, motorkerékpár, gépjármű) vezetési oktatásra, amit a kevés rendelkezésre álló kiképzési eszköz miatt csak igen intenzív kiképzéssel tudtak teljesíteni.

Az 1941. évi június 17-én kiadott éves szervezési rendelet elrendelte a felállított IX. (kolozsvári) hadtest teljes kiépítését, a 2. páncélosadosztály – új seregstékként történő – felállítását és egyéb továbbfejlesztési feladatok folytatását.

A magyar királyi 2. honvéd páncélosadosztály parancsnokságot az addigi szervezetei keretében megszüntetett 2. gépkocsizó dandár törzséből hozta létre a dandárparancsnokság. Az új, magasabbegység szervezetén belül jött létre a magyar királyi 2. honvéd harckocsidandár parancsnokság, amit a megszüntetett 3. gyalogdandár parancsnokság állományából a 13. kerékpáros zászlóalj állí-

4. ábra. Gyalogmenetben (Fotó: Fortepan 107523)

tott fel. Az újonnan létrehozott magyar királyi 2. honvéd lövészdandár parancsnokság is az új páncélos magasabbegység alárendeltje lett, amit a megszüntő 15. gyalogezred törzséből állított fel az 5. gépkocsizó zászlóalj.¹⁰ Az alárendelt zászlóaljak a magyar királyi 4. (5. és 6.) honvéd gépkocsizó lövész zászlóalj megnevezést kapták. A páncéltörő ágyús szakaszukat átadták a V., VIII. és a II. hadtestközvetlen kerékpáros zászlóaljaknak. A zászlóaljba beosztott puskás századai pedig alosztályonként 8 golyószóróval, 4 állványos golyószóróval, 2 nehézpuskával és 2 gránátvetővel rendelkeztek.

A felderítő-zászlóaljak hivatalos elnevezése magyar királyi 1. (2.) honvéd felderítő-zászlóalj lett. A 2. felderítő-zászlóalj a 2. páncélosadosztály szervezetébe került, mint hadosztályközvetlen alakulat. A felderítő-zászlóaljak szervezetébe ettől kezdve egy páncélgépkocsi, egy motorkerékpáros, egy gépkocsizó puskás század tartozott, ami egy árkász és egy távbeszélő szakasz, valamint egy újonnan beállított javító műhely állománya egészített ki. A zászlóalj létszáma 26 tisztt, 42 fő altiszt és tisztes és 503 fő legénységi állományú katonából állt.

A zászlóalj gépkocsizó puskás századát a gépkocsizó zászlóalj alosztályaihoz hasonló fegyverzetel szerelték fel, a motorkerékpáros századnak pedig 12 golyószórója (ebből 4 állványos) és 2 nehézpuskája volt.

Az 1. gépkocsizó dandár szervezete változatlan maradt. A dandár 1. 2. és 3. zászlóaljainál a páncéltörő ágyús szakaszok megmaradtak, így a kötelékek fegyverzete és létszáma magasabb volt a 2. dandárénál. Egy gépkocsizó zászlóalj személyi állománya 30 tisztt, 27 altiszt és 811 főnyi legénységből állt. Járműparkjába 8 kerékpár, 14 motorkerékpár, 4 kis személygépkocsi, 2 sebesültszállító, 7 oktató, 1 rádiós tehergépkocsi, 1 nagy terepjáró személygépkocsi, 4 közepes terepjáró személygépkocsi, 23 db 3 tonnás tehergépkocsi (Ford Marmon) és 99 db 1,5 tonnás Botond terepjáró tehergépkocsi tartozott.¹¹

A felderítő-zászlóaljak létszámát megemelték, hogy a szükséges szervezeti változásokat végre tudják hajtani. Egy felderítő-zászlóalj járműparkjába 102 db szoló és oldalkocsis motorkerékpár, 5 db közepes terepjáró, 1 db közepes és 1 db kis személygépkocsi tartozott. A szállítási feladatok végrehajtására 4 db 3 tonnás terepjáró tehergépkocsi, 4 db 3 tonnás tehergépkocsi, 5 db 1,5 tonnás tehergépkocsi, 37 db 1,5 tonnás Botond terepjáró tehergépkocsi és 4 db 1 tonnás terepjáró tehergépkocsi áll rendelkezésre. A páncélos technikát a 16 + 1 db Csaba páncélgépkocsi képviselte. Rendelkezésére állt még 1 db rádiós gépkocsi, 1 db járműjavító gépkocsi, valamint a kiképzés végrehajtására 3 db kiképző motorkerékpár, 4 db oktató gépkocsi és 1 db páncélgépkocsi.¹²

Az 1. felderítő-zászlóalj továbbra is megmaradt az 1. gépkocsizó dandár kötelékében. Szervezete hasonló volt a 2. felderítő-zászlóaljéhoz, azonban kiegészült a szervezetében még meglévő páncéltörő ágyús szakasszal (4 páncéltörő ágyúval) és a 4. páncélvonalt századdal.¹³ Ennek megfelelően a létszámát összesen 26 fő tisztt, 42 fő altiszt és tisztes, valamint 503 fő legénység alkotta.¹⁴

Az 1. páncélgépkocsi-század az 1941. október 1-én életbe lépett hadrend által előírt 17 darab 40M parancsnoki és 39M felderítő páncélgépkocsi helyett csak 14 darabbal rendelkezett, amelyből 13 darab az 1. páncélgépkocsi-századnál volt, és 1 darab parancsnoki harcjármű a zászlóaljtörzset szolgálta ki. A 2. motorkerékpáros század 12 db 31M 8 mm-es golyószóróval, (amelyekből 3 állványos volt) és 2 db 36M 20 mm-es nehézpuskával rendelkezett. A 3. gépkocsizó lövészszázad fegyverzete megegyezett a motorkerékpáros századéval, de nehézfegyverzetét kiegészítette.

szítették 2 db 50 mm-es gránátvetővel. A páncéltörő szakasz 4 db 36M 37 mm-es gépvontatású és 2 db 38M német gépvontatású ágyúval rendelkezett.¹⁵

A rendelet az 1. felderítő-zászlóalj feladatául szabta, hogy – Budapest állomáshellyel – hozza létre a megszűnő 15/II. gyalogzászlóalj parancsnokságából, valamint a 9. és 11. kerékpáros/harcocsi zászlóalj „feleslegessé vált” páncélvadász-századaiból a magyar királyi 51. honvéd páncélvadász zászlóaljat, amely a 2. harcoksidandár kötelékébe kerül, mint „önálló csapat-, állomány és számadótest”.¹⁶ A zászlóalj állományába három páncélvadász-század egyenként 6 db 40M Nimród páncélvadászszal és 1 db 38M Toldi könnyű parancsnoki harcocsival, valamint zászlóaljközvetlenül egy műhelyszakasz tartozott. A zászlóalj mindösszesen 6 db Toldi harcocsival és 19 db Nimród páncélvadászszal rendelkezett.¹⁷

Az 1941/42. évi szervezési rendelet a terv szerint addig nem léphetett életbe, amíg a Szovjetunióban harcoló gyorshadtest nem tért vissza. Ezért a honvédelmi miniszter 1941. szeptember 9-én újabb rendeletet adott ki az 1. gyorshadtest-parancsnokság visszamaradó részének, amelyben rendelkezik a végrehajtás módjáról.

A BARBAROSSA-TERV ÉS MAGYARORSZÁG „O” HATÁRVÉDELME

A Barbarossa-terv fedőnevű hadjárat célja a Szovjetunió európai területének elfoglalása a három (az Észak, a Közép és a Dél) hadseregcsoporthárom fő hadászati irányból történő csapásával. Magyarországot a Dél hadseregcsoporthárom tevékenysége érintette, de hazánkat (Romániával elentétben) semmilyen vonatkozásban nem vonták be a hadműveletek végrehajtásába. Ez azért is figyelemre méltó, mert a Dél hadseregcsoporthárom Galíciából Zsitomír – Kijev – Rosztov irányába bevetett német 17. hadsereg, valamint a német 1. páncéloscsoporthárom déli szárnya, valamint a Romániából bevetett német hadseregcsoporthárom legészakabb szárnyán alkalmazott román 3. hadsereg között mintegy 200 km-es szakasz teljesen biztosítatlanul maradt, amely megfelelő válaszcsoportosítást kínálhatott a szovjet haderő számára a német hadászati tervek megakadályozása érdekében.¹⁸

Ezért is vetődött fel a német politikai és a katonai vezetés (OKW)¹⁹ számára is az a kérdés, hogy miként lehetne rábírn Magyarországot hadereje fegyverzetének korszerűsítésére és az Oroszország elleni hadjáratba való beléptetésre anélkül, hogy ez a szándék túl korán lelepleződjön.²⁰ Ezt támasztja alá Halder vezérezredes, a német szárazföldi erők főparancsnokának kijelentése is, amikor a magyar vezérkarnál lévő összekötő törzs vezetője, Himer tábornok előtt arról beszélt, hogy az OKW nem akar követeléseket támasztani a magyarok felé, mert azokért fizetni kellene (hadifelszereléssel, technikai eszközökkel), azonban hálásan fogadnák az önként felajánlott támogatást, különösen a gyorscsapatok rendelkezésre bocsátását.²¹

A fenti okok miatt óvatos német – magyar katonai egyeztetések történtek, de a magyar politikusok vonakodása miatt a gyakorlati lépések elmaradtak.

Az „O” azaz orosz határ 100 méter feletti, nehezen járható terepen húzódtott. A németek júniusi támadása egybeesett a Kárpátokban lévő nagy esőzések időszakával, ami miatt a lezúduló nagy mennyiségű csapadék még nehezebbé tette a hegyekben történő tevékenységet. A magyar határzár viszonylag kis mértékben kiépített tábori erődítésekkel állt, a hágókon átvezető utakat pedig század, zászlóalj erejű támpontok biztosították. A teljes kiépítéshez szükséges anyagok azonban már a határt biztosító dandá-

5. ábra. Rövid pihenő valahol a Kárpátokban (Fotó: Fortepan 92550)

rónál voltak. A szükséges határvédelem aktivizálásával és a védelmi harc megvívásával kapcsolatos feladatok irányításával a VIII. hadtest parancsnokát, Szombathelyi Ferenc altábornagyot bízták meg.

Már június 18-án 0 órától mozgósították a VIII. hadtestparancsnokságot, a 8. vadász és az 1. hegyi dandárt, valamint a parancsnokságok közvetlen alárendeltségébe tartozó csapat- és seregvonat alakulatokat, és felkészültek a határvédelmi feladatok végrehajtására.

A német szárazföldi csapatok már április végétől megkezdték az átmanőverezésüket, hogy a támadás megindítására létrehozzák a három hadseregcsoporthárom tömörített, hét hadseregből és két páncélos csoportból álló támadócsoportosításukat, amelynek légi támogatására három légitámaszpontot állítottak fel.

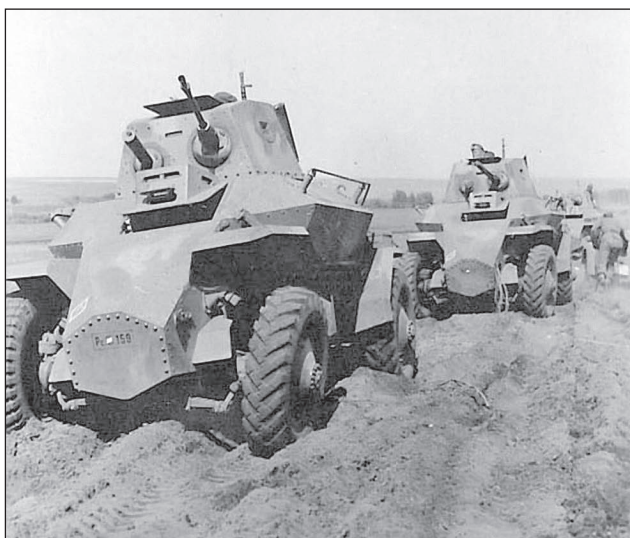
Június 22-én hajnali 3 óra 15 perckor megindult a Szovjetunió elleni hadüzenet nélküli német támadás. A magyar vezérkar főnöke a német támadás hírére utasította a hadtestparancsnokot az „O” határvédelmi tervben foglaltakat végrehajtására.²² A szovjet–magyar határszakaszt lezárták, mindkét dandárt megszállta a határ mentén húzóódó védelmi állásait és a határerődítések erődszázadait is készenléte helyezték.²³

A június 22–25. közötti időszakban a határ mentén szétbontakozott 8. határvadász és az 1. hegyi dandárt, bevezették a határon túli területek hézag nélküli megfigyelését, minden ellenségeskedés kezdeményezésétől tartózkodtak, de készen álltak arra, hogy minden orosz kezdeményezést a legerélyesebben visszautasítsanak.²⁴ (A magyar „visszautasítási”, azaz ellentámadási készségre igen nagy szükség volt, mivel – amint arra dr. Szabó Péter alezredes és

6. ábra. Hegyitüzérség előrevonása málházott löveganyaggal (Fotó: Fortepan 18284)

8. ábra. Az előrenyomulás nehézségei – Csaba páncélgépkocsik a „vendégmarasztaló” utakon

Mivel egyértelművé vált a háborúhoz való magyar „önkéntes csatlakozás”, Himer vezérőrnagy, a német szárazföldi vezérkar összekötő törzsének vezetője még aznap benyújtotta az addigi „békés területszerzések” számláját, az OKW igényét egy Kolomija – Sztaniszlav irányú támadás végrehajtására.²⁹

A HATÁR MENTI HARCOK IDŐSZAKA (JÚNIUS 28–30.)

A hadiállapot bejelentése után – a vezérkar főnökének utasítására – a VIII. hadtestparancsnok a határ mentén már rendelkezésére álló határvédelmet végrehajtó erőkből két vegyes összetételű hadműveleti csoportosítást hozott létre annak érdekében, hogy biztosítsák a gyorshadtest seregeinek mozgósítását és a határra történő felzárkózását.³⁰

A bal szárnyon, a 8. határadászdandár parancsnoka vezetésével megalakult az úgynevezett „Rakovszky-cso-

9. ábra. Határbiztosítás. Géppuskás raj tüzelőállásban (Fotó: Fortepan 13961)

port”, amely a 8. határadászdandár erőinek zömével Volócnál, részeivel pedig az Uzsoki- és a Tornyai-hágónál települt támpontszerű védelemben helyezkedett el. A dandár parancsnoka – Rakovszky György vezérőrnagy – a határbiztosítás időszakában állandóan a határt járta, hogy teljesen megismerje a reá bízott határszakaszt, illetve, hogy személyes tapasztalatokat szerezzen az oroszok magatartásáról és tevékenységéről.

A Tornyai-hágótól délre, az 1. hegyidandár bázisán, annak parancsnoka alárendeltségében hozták létre a „Felkl-csoportot”. A csoport Kőrösmezőnél, illetve Tiszabogdányánál és a Pantir-hágónál bontakozott szét.³¹

A határ mentén elhelyezett csapatok tüzérségi támogatása érdekében elrendelték a 2./4. gépkocsizó zászlóalj és a 2. dandár, valamint a 1. lovasdandár tüzérségének azonnali előrevonását.

A Kárpátok határszakaszának Szovjetunió felőli védelmét az 1941. június 22-én megalakult Délnyugati Front alárendeltségébe tartozó szovjet 12. hadsereg szervezetébe tartozó csapatok látták el. Ez a csoportosítás két lövész- és egy gépesített hadtestből, valamint a 10. a 11. és a 12. erődített körzetek állományából állt. Az első lépcső-

1. táblázat. A Rakovszky- és a Felkl-csoport alakulatai

Rakovszky-csoport Pk.: Rakovszky György vezérőrnagy	Felkl-csoport Pk.: Felkl Jenő vezérőrnagy
10. határadász zászlóalj	2. határadász zászlóalj
25. határadász zászlóalj	3. határadász zászlóalj
1. hegyi zászlóalj	11. határadász zászlóalj
2. hegyi zászlóalj	26. határadász zászlóalj
VIII. kerékpáros zászlóalj	3. hegyi zászlóalj
15. kerékpáros zászlóalj (07. 03-tól)	4. hegyi zászlóalj
24./II. fogatolt közepes tarackos üteg	V. légvédelmi tüzérosztály
1. lovas légvédelmi géppágyús üteg	VIII. légvédelmi tüzérosztály
VIII/1. sebesült szállító gépkocsi oszlop	VIII/2. gépvontatású légvédelmi géppágyús üteg (páncél elhárító feladatra)
VIII. bakteriológiai állomás ³²	104/4. légvédelmi géppágyús üteg
	105. légvédelmi tüzérosztály 1. és 2. üteg
	1. hegyi huszárszászad
	1. hegyi utászszászad
	VIII/1. utászszászad
	12. gyalogezred árkászszászad
	106. ellátó ³³

ben a 13. lövészhadtest (a 44. és az 58. lövész-, 192. hegyi hadosztályok), a 17. lövészhadtest (96., 60. hegyi és a 164. lövészadosztályok), a második lépcsőben a 16. gépesített hadtest (15. és a 39. harcokosi, a 240. gépesített hadosztályok, valamint a 19. motorkerékpáros ezred) volt. A harcokosihadosztályokat BT-5, BT-7 és T-26 típusú harcokosikkal látták el. Egy erődkörlet általában öt önálló zászlóaljából álló, dandár méretű szervezet volt.³⁴

A felderítés adatai szerint a magyar erőkkel szemben a szovjet határőrizet mögött 10–12 kilométerre három övből álló védelmi rendszer húzódott, amelynek teljes mélysége elérte a 10 – 14 kilométert.

Az első övet tábori kiserődök láncolata képezte, ezeket a századok támpontszerűen szállták meg és rendezték be. A támpontok a legfontosabb harcászati irányokat zárták le, és azokat jelentős mennyiségű aknavető és géppuska tüzelőállás kiépítésével és megszállásával biztosították. A második övet – amely a védelem gerincét képezte – a Szkole – Dolina – Nadvorna – Gyeljatyin vonalban építették ki. A teljesen összefüggő, műszakilag jól berendezett vonalat lövészeszerek védtek, amelyek harcát harcokosok, lovas- és tüzérségi eszközök is támogatták. A harmadik öv már nem volt összefüggő, csak a legfontosabb irányok lezárására szorítkozott, és itt helyezték el a hadosztály-tartalékokat.³⁵

A határbiztosítás elrendelésekor a két magyar dandár előtt a felderítés 10 lövész-, 3 gépesített, 2 lovas-, és 1 hegyi hadosztályt azonosított. A háború kitörésekor ez a

felállítás mintegy igazolta a németek csatlakozó szárnyak biztosításának hiányára vonatkozó aggodalmát. Azonban a szovjet magasabbegységek száma egyre csökkent, mivel azokat a mögöttes területekre és a szárnyakra vonták vissza.

Ennek ellensúlyozására a szovjet csapatok igen aktív műszaki zár kiépítési tevékenységet folytattak. Az addig meglévő műszaki zárat kiegészítették, a járható utakat, hágókat aknavető fatorlaszokkal, aknamezőkkel, rejtett robbanószerkezetekkel zárták le, és felkészültek azok tűzzel való biztosítására. Robbantásra készítették elő a vasúti pályákat, hidakat, az alagutakat és egyéb műtárgyakat. Június 26-a után megkezdték a határ menti raktárak és települések kiürítését és a termelő üzemek leszerelését, illetve megsemmisítését. A június 27-én végrehajtott légi felderítési adatok már nagyobb szovjet csapatrészek északkeleti, keleti irányba történő kivonásáról szóltak.

A hadtest parancsnoka elrendelte a szovjet csapatokra történő rázárkózást, és az ellenség kivont csapatainak szoros követését. Elgondolása szerint északon a Rakovszky-csoport azonnal megkezdte az az ellenség üldözését az Uzsoki- és Toronyai-hágók közötti szakaszon, míg az 1. hegyi dandárt és a főerőket képező gyorshadtestet Kőrösmező térségébe begyülekezése után – a Tatárhágón át erőteljes támadást indít Kolomea – Sztaniszlau irányába. Ezt követően felzárkózva a Dnyeszter folyóra birtokba veszi annak átjáróit.³⁶

(Folytatjuk)

JEGYZETEK

- 1 Kiss Gábor Ferenc: Magyar Királyi Honvédség gyorscsapatai 1938–1941, Doktori (PhD) értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történelemtudományi Doktori Iskola, Szeged, 2012, 202. o.
- 2 Uo. 203. o.
- 3 A volt m. kir. 1. honvéd felderítő zászlóalj története, Dr. vitéz Tóth József magánkiadása, Budapest 2006, 112. o.
- 4 A volt m. kir. 1. honvéd felderítő zászlóalj története, Dr. vitéz Tóth József magánkiadása, Budapest 2006, 112. o.
- 5 Várhalmi Iván: A m. kir. honvédség erőfeszítése a gépesítés területén 1920-tól – 1941. 06-ig. A Kárpát-csoport, majd az 1. gyorshadtest hadműveletei a Szovjetunióban 1941-ben; 2012, 35. o.
- 6 Várhalmi Iván: A m. kir. honvédség erőfeszítése a gépesítés területén 1920-tól – 1941. 06-ig. A Kárpát-csoport, majd az 1. gyorshadtest hadműveletei a Szovjetunióban 1941-ben; 2012, 35. o.
- 7 Zrínyi Miklós Katonai Akadémia: Az egyetemes és magyar hadművészet az ókortól napjainkig (Vázlatalbum), Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1986)
- 8 Várhalmi Iván: A m. kir. honvédség erőfeszítése a gépesítés területén 1920-tól – 1941. 06-ig. A Kárpát-csoport, majd az 1. gyorshadtest hadműveletei a Szovjetunióban 1941-ben; 2012, 58. o.
- 9 Uo. 37. o.
- 10 Uo. 58. o.
- 11 Uo. 59. o.
- 12 Uo. 62. o.
- 13 Uo. 61. o.
- 14 Uo. 61. o.
- 15 Várhalmi Iván: Az 1. tábori pánccélos hadosztály története, 2012, 11. o.
- 16 Várhalmi Iván: A m. kir. honvédség erőfeszítése a gépesítés területén 1920-tól –1941.06-ig. A Kárpát-csoport, majd az 1. gyorshadtest hadműveletei a Szovjetunióban 1941-ben; 2012, 62. o.
- 17 Várhalmi Iván: Az 1. tábori pánccélos hadosztály története, 2011, 10-11. o.
- 18 Andaházi Szeghy Viktor: A magyar királyi honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban (1941. június – december), Belvedere, Szeged, 2016, 12. o.
- 19 OKW: Oberkommando der Wehrmacht – a német véderő főparancsnoksága
- 20 Andaházi Szeghy Viktor: A magyar királyi honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban (1941. június – december), Belvedere, Szeged, 2016, 13–14. o.
- 21 Andaházi Szeghy Viktor: A magyar királyi honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban (1941. június – december), Belvedere, Szeged, 2016, 22. o.
- 22 Uo. 28. o.
- 23 HIM HL TGY 2721, A magyar királyi honvédség a II. világháborúban. Összeállította: dr. Kálmán Dániel. Miskolc, 1971–74, 64. o.
- 24 A 8. határhadász dandár hadműveleti (1941. június 28. – július 9.), Magyar Katonai Szemle, 1942. 1. szám.
- 25 Szabó Péter – Számvéber Norbert: A keleti hadszíntér és Magyarország, Püldo Kiadó, Debrecen, 2004. 1. fejezet.
- 26 M. Szabó Miklós: A magyar királyi légierő a második világháborúban, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987, 75. o.
- 27 M. Szabó Miklós: A Magyar Királyi Honvéd Légierő a második világháborúban, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987, 75–76. o.
- 28 Uo. 73. o.
- 29 Andaházi Szeghy Viktor: A magyar királyi honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban (1941. június – december), Belvedere, Szeged, 2016, 30. o.
- 30 Andaházi Szeghy Viktor: A magyar királyi honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban (1941. június – december), Belvedere, Szeged, 2016, 35. o.
- 31 Dombrády Lóránd – Tóth Sándor: A Magyar Királyi Honvédség 1919–1945, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987, 195. o.
- 32 Dr. Csima János: Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához (1938–1945); 33 Uo. 83. o.
- 34 Várhalmi Iván: A m. kir. honvédség erőfeszítése a gépesítés területén 1920-tól –1941. 06-ig. A Kárpát-csoport, majd az 1. gyorshadtest hadműveletei a Szovjetunióban 1941-ben; 2012, 81. o.
- 35 A Hazáért. A Magyar Honvédség múltja és jelene 1848–2004, Szaktudás Kiadó Ház, 2006. Szerkesztő: Dr. Helgert Imre, Vass Jenő Sándor, 214. o.
- 36 HIM HL TGY 2721, A magyar királyi honvédség a II. világháborúban. Összeállította: dr. Kálmán Dániel. Miskolc, 1971–74, 69. o.

(A forrás nélküli képek a szerző gyűjteményéből.)